

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ MODERN TRENDS IN INTERNATIONAL TRADE AND GLOBALIZATION

УДК 330.332

<https://doi.org/10.32843/infrastruct43-7>

Ярмак О.В.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри міжнародних
економічних відносин та фінансів
Харківський торговельно-економічний
інститут
Київського національного торговельно-
економічного університету

Черняєва А.О.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри міжнародних
економічних відносин та фінансів
Харківський торговельно-економічний
інститут
Київського національного торговельно-
економічного університету

Yarmak Olga

Kharkiv Trade and Economic Institute
Kyiv National University of Trade
and Economics

Chernyaeva Anna

Kharkiv Trade and Economic Institute
Kyiv National University of Trade
and Economics

У статті розглянуто проблеми розвитку міжнародної торгівлі, тенденції її розвитку. Порівняно обсяг експорту та імпорту різних груп країн світу. Визначено сучасні тенденції в міжнародній торгівлі. Міжнародна торгівля розвивається під впливом таких чинників, як міжнародний розподіл праці, інтернаціоналізація, діяльність транснаціональних компаній. В результаті її розвитку виникла низка тенденцій. До цих тенденцій належать зростання вартості та важливості інформації, розвиток класу нових електронних валют. Також під впливом Інтернету дуже важливими стають питання якості та сервісу товарів. Ще одним фактором сучасних міжнародних економічних відносин є інтеграція між економіками різних країн, що у кризових ситуаціях призводить до посилення їх наслідків. На продаж товарів на міжнародному ринку активно впливають не тільки економічні фактори, але й політичні фактори та форс-мажорні ситуації. Підприємство, яке виходить на зовнішній ринок, отримує не тільки вищі прибутки, але й підвищені ризики.

Ключові слова: міжнародна торгівля, обсяги міжнародної торгівлі, електронні валюти, зовнішній ринок.

В статье рассмотрены проблемы развития международной торговли, тенденции ее раз-

вития. Сравнен объем экспорта и импорта различных групп стран мира. Определены современные тенденции в международной торговле. Международная торговля развивается под влиянием таких факторов, как международное распределение труда, интернационализация, деятельность транснациональных компаний. В результате ее развития возник ряд тенденций. К этим тенденциям относятся рост стоимости и важности информации, развитие класса новых электронных валют. Также под влиянием Интернета очень важными становятся вопросы качества и сервиса товаров. Еще одним фактором современных международных экономических отношений является интеграция между экономиками различных стран, что в кризисных ситуациях приводит к усилению их последствий. На продажу товаров на международном рынке активно влияют не только экономические факторы, но и политические факторы и форс-мажорные ситуации. Предприятие, которое выходит на внешний рынок, получает не только высокие доходы, но и повышенные риски.

Ключевые слова: международная торговля, объемы международной торговли, электронные валюты, внешний рынок.

The article considers the problems of the development of international trade, considers the trends of its development. The volume of exports and imports of various groups of countries of the world is compared. Today, both exports and imports have grown almost three times. There is an increasing role of developing countries and a decrease in the influence of developed countries. The influence of countries in transition is declining. Among the leading exporters, developing countries have appeared and are firmly holding their positions, in particular, the PRC has been occupying the first place for several years. At the present stage of development of international trade, it is necessary to consider it in the new conditions, the conditions of globalization. In this case, international trade acts as a micro and macro level system: it includes suppliers, consumers, the country's government and international organizations. The current trends in international trade are determined. International trade is developing under the influence of such factors as the international division of labor, internationalization, the activities of transnational companies, etc. As a result of its development, a number of trends have arisen. These trends include the rising cost and importance of information, the development of a class of new electronic currencies. Also, under the influence of the Internet, issues of product quality and service become very important. Another factor in modern international economic relations – the integration between the economies of different countries in crisis situations leads to increased consequences. Selling goods on the international market is actively influenced not only by economic factors, but also by political factors and force majeure situations. An enterprise that enters the foreign market receives not only high incomes, but also increased risks. In modern globalization conditions, international trade is transforming into a new quality: information and knowledge become the object of sale, new sales technologies appear, it is important to talk about the appearance of not just new goods, but with respect to goods, I do not have physical characteristics (in the traditional sense of the word "product"), for example, mobile applications. Not only economic factors, but also political factors and force majeure situations actively influence the sale of goods on the international market. An enterprise that enters the foreign market receives not only high incomes, but also increased risks. Taking into account these factors will allow the company to work efficiently.

Key words: international trade, international trade, electronic currencies, foreign market.

Постановка проблеми. Міжнародна торгівля дуже важлива для економіки України. Міжнародна торгівля дає змогу долати обмеженість національної бази ресурсів і вузькість внутрішнього ринку, збільшити можливості накопичення, індустріалізації, підвищення темпів економічного зростання, раціоналізації використання природних ресурсів і робочої сили, що веде до зростання продуктивності праці й доходів. Участь у світовій торгівлі створює умови для прискореного розвитку структурних змін у національних господарствах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед учених пострадянського простору цими питаннями займалися І.В. Єріна [1], О.Ю. Кудіна [2], В.І. Мойсей [3], В.М. Торпок [4], О.Б. Чернега,

Т.В. Кожухова [5] та інші дослідники. Проблеми міжнародної торгівлі та її ефективності досліджено в роботах таких закордонних учених, як М. Ахмад [7], А. Колк, А. Маргинянт [8].

Постановка завдання. Метою статті є аналіз стану міжнародної торгівлі, визначення основних тенденцій її розвитку у сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі на розвиток світової економіки суттєво впливають глобалізаційні процеси, які значною мірою формують нові тенденції в міжнародних економічних відносинах (МЕВ). Змінюється зміст міжнародних економічних відносин, з'являються нові їх риси, нові тенденції під впливом факторів глобалізації. Міжнародна торгівля

товарами та послугами перебуває під найбільшим її впливом, тому її розвиток необхідно розглядати в нових умовах глобалізації [1].

Спочатку, в період формування, на стійке зростання міжнародної торгівлі впливали такі фактори, як міжнародний поділ праці (МРП) та інтернаціоналізація виробництва; науково-технічна революція; активна діяльність ТНК; лібералізація міжнародної торгівлі; розвиток процесів торгово-економічної інтеграції [5]. Все це, безсумнівно, сприяло збільшенню обсягів міжнародної торгівлі, змінам її товарної та географічної структури (табл. 1) [6].

Як можна побачити з табл. 1, протягом 2000–2018 років обсяг як експорту, так і імпорту виріс майже в три рази. Відбуваються зростання ролі країн, що розвиваються, та зменшення впливу розвинених країн. Частка країн з перехідною економікою зменшується. Серед провідних експортерів з'явилися й міцно утримують позиції країни, що розвиваються, зокрема перше місце вже кілька років посідає КНР.

На сучасному етапі розвитку міжнародної торгівлі необхідно розглядати її в нових умовах, умовах глобалізації. У цьому разі міжнародна торгівля виступає як система мікро- й макrorівнів, адже вона включає постачальників, споживачів, уряд країн та міжнародні організації [4].

Суттєвими факторами, що впливають на міжнародну торгівлю в умовах глобалізації, є науково-технічна революція (НТР) та науково-технічний прогрес (НТП). Розглянемо тенденції розвитку міжнародної торгівлі під впливом цих факторів.

1) Ідеї, інформація та знання стають предметом купівлі-продажу, набуваючи різних форм у процесі створення, поширення та переміщення. Велика частина вартості сучасного товару залежить від обсягу інновацій, досліджень та сервісного обслуговування. Найбільша вартість інновацій припадає на США. Значна частина вартості сучасних компаній складається не стільки з матеріальних

складових частин, скільки з нематеріальних (вартість бренду, витрати на інновації, просування тощо). Інформація має свою вартість для бізнесу, адже вона знижує невизначеність в економічних рішеннях; впливає на поведінку людей, що також має економічні наслідки; іноді інформація сама володіє власною ринковою вартістю [2].

Пояснення першої причини відомо з 1950-х років. Воно було обґрунтовано в математичній теорії прийняття рішень. Саме скороченню невизначеності ми приділимо основну увагу, адже воно є найбільш актуальним для звичайних умов.

Вартість інформації, що впливає на поведінку людей, просто дорівнює вартості різниці в їх поведінці. Якщо вимір результатів діяльності дає зростання продуктивності праці 20%, то грошовий вираз зростання продуктивності є вартістю вимірювання. Якщо ж вартість інформації є її ринковою вартістю, то перед нами постає проблема ринкового прогнозу, що нічим не відрізняється від оцінювання продажів будь-якого іншого продукту. Однак найчастіше в бізнесі роблять виміри тому, що вони хоча б частково пов'язані з прийняттям рішень [3].

2) Розвиток мережевих технологій привів до появи нового класу валют, а саме Bitcoin та її похідних. Вони мають велику кількість переваг порівняно з більшістю доступних платежів. До них належать такі:

- неможливість стрибку емісії неможлива; держава або центральний банк не зможуть надрукувати додаткову грошову масу, знецінюючи валюту;
- щоб використовувати Bitcoin, не потрібно їх довіряти посереднику, зокрема банку, біржі, афільованій системі, що володіє системою «електронних грошей» (Webmoney, Yandex гроші, PayPal тощо);
- система працює за технологією “peer-to-peer”, тобто працездатність мережі забезпечують усі користувачі мережі одночасно, вони ж є

Таблиця 1

Динаміка обсягів міжнародної торгівлі

Реґіон	Рік				
	2000	2010	2013	2014	2018
<i>Експорт</i>					
Увесь світ, млрд. дол.	6 452,3	15 302,1	18 954,9	19 003,8	1 9453
<i>Частка різних груп країн</i>					
Країни, що розвиваються	31,9	42,1	44,5	44,7	44,5
Країни з перехідною економікою	2,3	4,0	4,3	4,0	3,5
Розвинені країни	65,8	53,9	51,2	51,3	52,0
<i>Імпорт</i>					
Увесь світ, млрд. дол.	6 654,5	15 420,5	18 939,6	18 987,4	1 9794
<i>Частка різних груп країн</i>					
Країни, що розвиваються	28,8	39,0	42,2	42,0	42,0
Країни з перехідною економікою	1,4	2,9	3,3	2,9	2,5
Розвинені країни	69,8	58,0	54,6	55,1	55,5

рівними, немає більш «головних», «перших», що автоматично унеможливує заборону з різних мотивів на переказ грошей; Bitcoin – це розподілена система, тобто, немає ніякого єдиного центру або організатора системи, на якого держава може натиснути силовими методами;

– відносно висока швидкість роботи транзакцій, можливість заплатити комісію та провести платіж швидше або провести безкоштовно, але необхідно чекати кілька днів;

– для створення рахунку не потрібен паспорт і не потрібно нікуди йти;

– рахунок в Bitcoin не можна заблокувати або заарештувати, також не можна відмовити в обслуговуванні окремим особистостям;

– необмежені транзакції, система працює в усьому світі, де є Інтернет, а також ігнорує будь-які кордони та заборони.

3) Сучасний Інтернет змінює відносини між споживачем, виробником і продавцем, виводить їх на більш якісний рівень. Якщо раніше найважливішими критеріями ефективності товару були ціна та якість, то зараз усе більшого значення набуває задоволеність індивідуалізованих потреб, тобто міжнародний товар повинен бути адаптованим, налаштованим, поставленим таким чином, щоби максимально відповідати запитам глобальних споживачів. Також сьогодні суттєво збільшуються вимоги до сервісних послуг. Для компаній сервісні послуги та послуги індивідуалізації стають суттєвим джерелом прибутку. Наведемо як приклад компанію «Amazon» з її сервісом «Amazon Prime». Він із ціною в \$99 в рік дає змогу зберігати лояльність користувачів, пропонуючи особливі знижки та безкоштовну доставку широкого асортименту товарів за два дні. Користуючись «Prime» протягом безкоштовного пробного місяця й усвідомивши всі переваги сервісу, клієнти досить часто повертаються до нього. Таким чином, «Amazon» здатний створити лояльну клієнтську базу, яка постійно купує практично все, що необхідно, саме на «Amazon». Крім утримання клієнта, «Prime» дає змогу «Amazon» заробляти. Незважаючи на те, що вона є відкритою компанією, «Amazon» дуже неохоче ділиться інформацією. Ніколи не повідомлялося, скільки було зароблено на «Prime». Підписки на «Prime» не приносять багато прибутку, але гроші робляться на додаткових продажах. Завдяки наявності ефективної системи доставки клієнти охочіше замовлять продукт з «Amazon», ніж поїдуть до інших магазинів.

4) Відбувається висока інтеграція між економіками різних країн. Однак це може привести до розширення наслідків форс-мажорних ситуацій. Сьогодні вплив епідемії вірусу COVID-19, яка розпочалася в Китаї, можна відчутти практично в будь-якій країні світу. Протягом наступного півріччя світова економіка буде перебувати в нестабільному

стані у зв'язку із заходами з боротьби з пандемією, зокрема обмеженнями виробництва та споживання, вільного пересування світом. Значною мірою постраждає туристичний бізнес, буде суттєво зменшено обсяги міжнародних пасажирських перевезень.

Карантинні заходи в умовах пандемії COVID-19 негативно відбилися на налагоджених глобальних ланцюжках поставки, що буде сприяти глобальній тенденції переходу від вільної зовнішньої торгівлі до політики протекціонізму. Вже зараз провідні світові компанії замислюються на трансформацію своєї стратегії щодо оптимізації ланцюжка поставок і локалізації виробництва з максимальною доданою вартістю.

Поширення вірусної інфекції дасть змогу низці країн змінити міграційну політику. Так, все більше лідерів країн ЄС висловлюються на користь перегляду Шенгенської угоди. Обмеження вплинуть на мобільність робочої сили, а зростаючий рівень безробіття не буде сприяти зростанню заробітних плат.

Висновки з проведеного дослідження. Виходячи з проведеного дослідження, доходимо таких висновків.

1) Міжнародна торгівля з'явилась і розвивалась під впливом таких чинників, як міжнародний розподіл праці, інтернаціоналізація, діяльність ТНК.

2) В сучасних глобалізаційних умовах міжнародна торгівля трансформується в нову якість, адже інформація і знання стають об'єктом купівлі-продажу, з'являються нові технології продажів, важливо говорити про появу не просто нових товарів, а товарів, які не мають фізичних характеристик (в традиційному розумінні слова «товар»), наприклад мобільні додатки.

3) На продаж товарів на міжнародному ринку активно впливають не тільки економічні фактори, але й політичні фактори та форс-мажорні ситуації. Підприємство, яке виходить на зовнішній ринок, отримує не тільки вищі прибутки, але й підвищені ризики. Врахування цих факторів дасть змогу функціонувати підприємству ефективно.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Єріна І.В. Міжнародна торгівля послугами: тенденції розвитку і структура українського ринку. *Статистика та економіка, аналіз*. 2012. № 4. С. 39–44.
2. Кудіна О.Ю. Розвиток електронної торгівлі в умовах становлення глобального інформаційного простору. *Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму*. 2011. № 1 (4). С. 196–202.
3. Мойсей В.І. Функціональна роль міжнародної торгівлі в умовах глобалізації. *Міжнародна економіка*. 2010. № 4/12. С. 65–70.
4. Торопков В.М. Структурно-територіальна організація міжнародної торгівлі. *Проблеми інформатизації та управління*. 2009. Вип. 9. С. 108–112.

5. Чернега О.Б., Кожухова Т.В. Міжнародна торгівля як джерело та чинник сталого розвитку. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 12. Ч. 3. С. 32–38.

6. The UNCTAD Handbook of Statistics 2019. URL: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/tdstat44_en.pdf (дата звернення: 22.04.2020).

7. Ahamad Md. Impact of International Trade on Economic Growth in Bangladesh. *International Journal of Science and Research (IJSR)*. 2018. № 7. P. 1624–1627.

8. Kolk A., Margineantu A. Globalisation/regionalization of accounting firms and their sustainability services. *International Marketing Review*. 2009. № 26 (4/5). P. 396–410.

REFERENCES:

1. Yerina I.V. Mizhnarodna torhivlia posluhamy: tendentsii rozvytku i struktura ukrainskoho rynku [International trade in services: development trends and structure of the Ukrainian market]. *Statystyka ta ekonomika, analiz*, 2012. No. 4, pp. 39–44.

2. Kudina O.Yu. Rozvytok elektronnoi torhivli v umovakh stanovlennia hlobalnogo informatsiinoho prostoru [Development of e-commerce in the conditions of for-

mation of global information space]. *Biuleten Mizhnarodnoho Nobelivskoho ekonomichnoho forumu*, 2011. № 1 (4), pp. 196–202.

3. Moisei V.I. Funktsionalna rol mizhnarodnoi torhivli v umovakh hlobalizatsii [Functional role of international trade in the context of globalization]. *Mizhnarodna ekonomika*, 2010. No. 4/12, pp. 65–70.

4. Toropkov V.M. Strukturno-terytorialna orhanizatsiia mizhnarodnoi torhivli [Structural and territorial organization of international trade]. *Problemy informatyzatsii ta upravlinnia*, 2009. Vyp. 9, pp. 108–112.

5. Cherneha O.B., Kozhukhova T.V. Mizhnarodna torhivlia yak dzherele ta chynnyk staloho rozvytku [International trade as a source and factor of sustainable development]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*. 2015. Vyp. 12. Ch. 3, pp. 32–38.

6. The UNCTAD Handbook of Statistics 2019. URL: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/tdstat44_en.pdf (accessed: 22 April 2020).

7. Ahamad Md. (2018). Impact of International Trade on Economic Growth in Bangladesh. *International Journal of Science and Research (IJSR)*. 7. 1624–1627.

8. Kolk A., Margineantu A. (2009). Globalisation/regionalization of accounting firms and their sustainability services, *International Marketing Review*, 26 (4/5): 396–410.